

XVI

DER ER EFTERHÅNDEN
EN HEL DEL
AT KOMME EFTER!

AF HANS EDVARD NØRREGÅRD-NIELSEN
NY CARLSBERGFONDET

Alberto Giacometti:
Kvinde på kærre, 1942.
Bronze.
Holstebro.

Det er et privilegium at arbejde for Carl og Ottilia Jacobsen, der gerne ville give andre en andel i det, der havde glædet dem selv. Det var en viden og glæde over alle de lag i kunsten, der som en omvendt forvandlingskugle er nået op til vores tid. Derfor skabte de som en vekselvirkning mellem kunstens eksistens på et museum og dens udfoldelse i rum, hvor folk færdes, både Glyptoteket og en lang række udsmykninger. Ved testamentarisk at stille deres del af Carlsbergs overskud bag Ny Carlsbergfondet, gjorde de det endvidere muligt for skiftende direktioner at fortsætte indsatsen på landsplan. Det har været af afgørende betydning for oprettelsen af de danske provinsmuseer og for deres samlinger, ligesom der på landsplan er bekostet en lang række offentlige udsmykninger.

Nogle nye prisrekorder for billedhuggeren Alberto Giacometti har igen henledt opmærksomheden på hans "Kvinde på kærre", mellem venner "Maren o æ voun", der i 1965 blev erhvervet til Holstebro, hvor den siden har udrettet små underværker. Da det delvis er blevet glemt, skal der erindres om, at denne erhvervelse næppe havde været mulig uden Ny Carlsbergfondet. Det formindsker ikke på nogen måde det initiativ, der dengang fik borgmester Kaj Nielsen til at engagere sig i dette fremsynede køb, der i begyndelsen fremkaldte lige så megen kritik, som det i dag vækker glæde i byen.

Jeg kunne fylde denne redegørelse med andre, men måske mindre navnkundige eksempler på gaver, der har været med til at profilere en by eller en egn. Det er sket i en dialog med interesserede og ofte kyndige personer, men selve ideen bag Ny Carlsbergfondet er efterhånden blevet ødelagt af den foragt for en professionel dømmekraft i bl.a. kunstneriske afgørelser, som Anders Fogh Rasmussen ved sin tiltræden fik drysset ud over sine betroede folk. Det har gjort visionerne bag Ny Carlsbergfondet til en hval i et vadehav, og man burde fra kunstens side have gjort indsigelser, før konsekvenserne nu melder sig fra alle sider.

Det er glædeligt, at Holstebros borgmester i et interview bekender, at han end ikke i et svagt øjeblik ville drømme om at sælge "Kvinde på kærre". Jeg ville bare ønske, at han havde fulgt denne ridderlige holdning op med en oplysning om, at der naturligvis ikke kan være tale om at sælge et kunstværk, som Ny Carlsbergfondet – sammen med så meget andet – har været behjælpelig med at få til byen.

Men borgmesteren i Holstebro er ikke nogen enlig svale, for andre politikere med mere sans for penge end for Giacometti har med et begærligt blik rettet mod Louisianas

fyldige og fornemme repræsentation af billedhuggeren foreslået, at det burde være muligt at sælge ud af samlingen. Den er ellers også i det store og hele skabt ved hjælp af danske fonde, der står private midler og specialister bag erhvervelserne, og bare tanken om at sælge disse gaver er dybt forstemmende.

Tidligere vidste folk, der levede af og med kunst, hvad Ny Carlsbergfondet står for, men den glade snakkesalighed pibler nu også frem i det ellers på mange måder glimrende opslagsværk, ”Ny Dansk Kunst”, som vi for øvrigt har støttet. Her kan et ungt menneske, der må skrive på akkord, bl.a. om min ringhed, oplyse i den naragtige og hjemmelavede liste over ”Magtens top hundrede i dansk kunst”: ”Har gennem fondens virke holdt mange kunstnere og gallerister i live, der hvert år får lov til at sælge den mængde kunst til fonden, der gør, at gallerierne akkurat kan løbe rundt”. Så næsten hellere en præsentation som af Michael Kvium, om hvem det kort og godt meddeles, at han har ”en enorm gennemslagskraft i provinsen”. Jeg sad engang i en flok, der morede sig ubehersket over et menneske fra hovedstaden, der med nogle fremherskende talefejl gjorde nar af den fremherskende dialekt i Århus, men jeg siger ikke, hvad det var, vi grinede af.

I hvert fald vil jeg for Ny Carlsbergfondets skyld nødig have Carl Jacobsens store gave til det danske folk fremstillet som især koncentreret om at holde gallerierne i live. Vi køber med mellemrum i gallerierne, endda glad og gerne, for det er bl.a. der, kunsten er. Det er også glimrende, hvis de spredte indkøb i al deres beskedenhed kan bidrage til at holde et galleri eller en kunstner oven vande, men indkøbene sker ene og alene med henblik på at erhverve et kunstværk, som vi synes fortjener en placering i et af landets fællesrum.

Det er nogenlunde lige så svært at udtale sig om et kunstværks evighedsværdi, som det er at spå om fremtiden, men Ny Carlsbergfondet prøver, efter det jeg tør kalde et kvalificeret skøn, at formidle kunstværker, som man håber vil forblive mellem os som en sten i strømmen. Det betyder ikke, at vores gaver uden videre har krav på et evighedsliv, men vi kan ikke arbejde i forlængelse af vores fundats, hvis kunstværkerne uden videre lader sig kassere af den sidst ankomne ved bordenden.

Lad mig konkretisere med den fornemme udsmykning af statsministerens forværelse på Christiansborg med værker af Carl-Henning Pedersen og Vibeke Klint, som for en halv snes år siden blev bekostet af Augustinus Fonden og Ny Carlsbergfondet. Det skete i et forsøg på at føje et lag fra vores tid til de mange hovedværker, der gennem de sidste 250 år har fundet vej til regeringssædet Christiansborg. Nu ligger der ikke nogen politisk tilkendegivelse i denne beretning, men jeg var glad for, at hele regeringen Nyrup Rasmussen tog sig tid til en lille pause for at modtage udsmykningen. Vi morede os over et par flasker portvin og Egons kransekager over, at billederne koloristisk var holdt til den røde side, og et vittigt hoved ville gerne vide, om vi i forbindelse med et regeringsskifte havde en mere grøn version på lager.

Jeg har i mismodige stunder tænkt glad på udsmykningen og den gode stemning ved afsløringen, der hang sammen med en tro på betydningen af dette værk på dette sted. Senere gensyn, bl.a. når rummet har været ramme om statsministerens fremtræden i fjernsynet, har for mig at se bekræftet kvaliteten, og derfor var det overraskende, da de to fonde i det netop forgangne år blev bedt om at fjerne udsmykningen. Hverken mere eller mindre! Man tør måske tale om et vist konglomerat af statsministre i perioden, der viste sig ikke noget ansigt bagved, og jeg havde lidt ondt af det rare unge menneske, der var sat til at føre beslutningen ud i livet.

Beslutningen kom i forlængelse af, at man i Nationalbanken uden at ryste på hånden skilte sig af med de to, på enhver måde store billedtæpper, som den fremragende tekstilkunstner, Nanna Hertoft på bestilling havde udført til stedet. Ny Carlsbergfondet var ikke involveret, men blev det, da kunstværkerne uden varsel blev indleveret til et auktionshus, og her havde kunstneren det tvivlsomme held at erhverve dem for et par procenter af den pris, de oprindeligt blev betalt med. Nanna Hertoft

er ikke en stakkels enke med uforsørgede børn, men hun har i 50 år været en professionel og hårdtarbejdende kunstner i Danmark, og det bliver ikke lettere, når en institution som Nationalbanken er parat til at sælge, hvad der svarer til måske tre års arbejde, for 25.000 kroner.

Ny Carlsbergfondet købte herefter billedtæpperne for det kunstneren selv havde betalt for dem, og de endte efter flere overvejelser i de smukke lokaler som menighedsrådet ved Odense Domkirke disponerer over. Her blev de imidlertid efter et halvt år overhalet af et nyt menighedsråd, der bad om at få tæpperne fjernet. Så nu ligger de i vores depot og håber på, at tredje gang er lykkens gang.

Jeg kunne desværre blive ved! En deprimerende mængde af alt det, der spredt over hele landet udgør en lang række sammenhængende tyngdepunkter, der måske er blevet etableret gennem flere generationer, er nu stærkt truet af ukyndige mennesker, der undertiden er på vej væk, når deres beslutninger bliver ført ud i livet.

Når tendensen ikke mindst er udgået fra Anders Fogh Rasmussens forkontor, må det – sagt med gentagelsens magt – ses i sammenhæng med den uvilje mod eksperter, der med ham som statsminister blev en udtalt del af regeringens holdning. Og som nu er forblevet en del af arvegodset efter ham. Så,

Værker af Carl-Henning Pedersen
og Vibeke Klint. 1996.
Hørsholm Sognegård.
Foto: Janne Klerk.

Anker Hoffmann:
Mindesmærke
for Jeppe Åkjær, 1942.
Granit.
Skive.

hvis jeg må sige det sådan, er der efterhånden en hel del at komme efter. Når min fætter, der er revisor, spørger, om jeg har mere forstand på kunst end ham, har jeg baglæns spurgt, om han er bedre til at stille tal op i kolonner, end jeg er. ”Det var ikke godt andet”, svarer han hver gang tålmodigt, og det svar vil jeg for fremtiden gøre til mit.

En pengeligelighed og et behov for at markere sig gennem ikke mindst kunstindkøb har sendt en mængde store og små politikere ud i kunstlivet. Det er undertiden med store penge på lommen og en tillid til, at når de er gode til at køre stærkt i bil, kan de også med et kvart øje se, hvad der har fremtiden for sig i kunsten. Malerierne hænger og skulpturerne står som en slags selvbekræftelse, men værkerne er gennemgående af en kvalitet, der gør det vanskeligt at hænge kunst op i nærheden af dem.

Og netop her er der opstået et voksende problem for os, der arbejder for Carl Jacobsen; ikke så meget med at holde gallerierne kørende, men med efter et kvalificeret skøn at anbringe kunstværker i det offentlige rum. Som det vil fremgå nedenfor, har Ny Carlsberg-

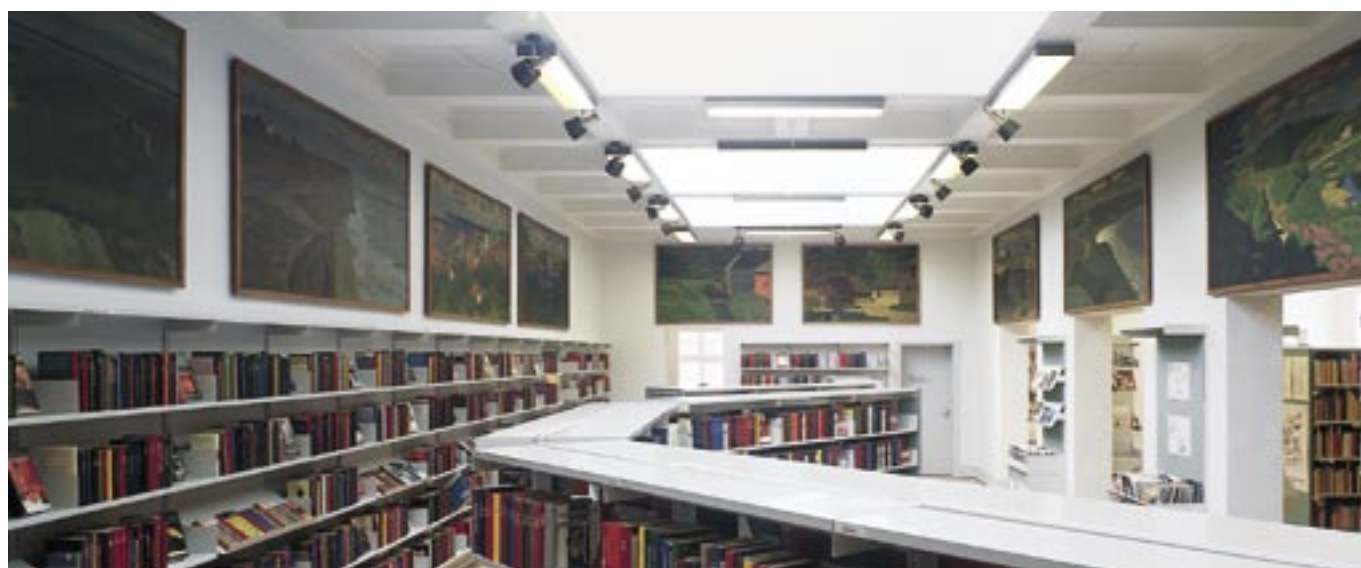
fondet i det sidste par år satset på en ret massiv placering af dansk kunst ned langs vestkysten. Det er bl.a. sket i en slags loyalitet med yderkantsområdernes trængsler, og man bliver altid lettere bevæget over at høre, hvordan stederne som en del af deres elendighed end ikke er i stand til på symbolsk vis at bidrage til erhvervelsen. Altså betaler Ny Carlsbergfondet det hele, men vi er knapt nok kommet ud af byen, før der alligevel er penge til at købe de anderledes fornøjelige sager, som vi helst ikke vil optræde sammen med. Det er forstemmende og båret af den lille fiffighed, der så mange steder har afløst en egentlig tilregnelighed, hvad angår aftaler.

Det begynder hos borgmestrene, men når på det folkevalgte plan langt ned i menighedsrådene, der har ansvaret for vores kirker, som de spredt over hele landet repræsenterer det måske vigtigste element i vores kulturarv. De er der som betroede talenter og er derfor huse, som vi stadig bygger på, men hvor må man ofte græmme sig over den mangel på viden og egentlig sans for kirkekunstens væsen, der undertiden præger drøftelserne omkring nogle nye bidrag. Kunsten begynder, hvor den gode smag og især en efterligning af den holder op, men der er næsten altid i et menighedsråd en lokal version af Knold og Tot, som kender en kunstner rundt om hjørnet og om ham gælder det især, at han er parat til at arbejde for halv pris.

Det resulterer i værker, som ret hurtigt må udskiftes med nogle nye, og det hugger sig ind på den kontinuitet af kunstneriske vidnesbyrd gennem små tusinde år, der er blevet en del af kirkens eksistens mellem os. Vi ser og genkender en følelse eller et udbrud, som er blevet sendt ned gennem tiden, ethvert øjeblik mødes her med evigheden, og lad det være kunstens nødvendige modvægt til det at blive dagens mand eller kvinde i "Vild med dans".

De fleste kvalificerede bidrag til kunsten i rummet forudsætter nogle lange og seje træk, der først og fremmest kræver tid. Kunsten kan bestå af nogle knortede eksistenser, der ikke uden videre tilpasser sig, men må afvente, at tiden når op på siden af dem. Ligesom det da sker, at tiden bevæger sig forbi et kunstværk, men så ofte efterlader det med en slags aura, som sikrer dets fortsatte eksistens. Det er således

Thisted Bibliotek.
Udsmykning af Jens Søndergaard,
1937-39.

ligeGYldigt, hvad man måske i dag mener om Den lille Havfrue som kunst, for skulpturen har af mange andre grunde fået en varig plads mellem os. Enhver tids værker skal under alle omstændigheder have tid til at falde på plads, og derfor er det uhyre problematisk, når en stemning i øjeblikket uden videre fjerner det, som generationen før med stort besvær har fået på plads. Jeg må på fondets vegne efterlyse en større tilregnelighed og evne til at handle med nogle større perspektiver for øje. Hvad nytter det, at hver anden borgmester gerne vil huskes for et splinternyt og ikke mindst fondsbetalt museum, hvis der ikke er afsat penge til den daglige drift og de nødvendige aktiviteter?

Carl Jacobsen havde et stort ønske om at bringe kunsten ud, hvor folk færdedes, og det kom bl.a. til udtryk i legatet Albertina, der står bagved mange af de kunstværker, der indgår i de københavnske byrum, men med tiden nåede Ny Carlsbergfondet også vidt omkring i landet. Genforeningen udløste mange bidrag i Sønderjylland, men arbejdet blev ikke mindst koncentreret langs Limfjorden, der naturligvis er en helhed, men desuden splittet op i den mængde "lande", der her ligger med hver sin historie og karakter. Johannes Bjergs skulptur af Skipper Clement står ved indkørslen til Aalborg, på Sct. Jørgensbjerg syd for Fjerritslev brækkede Axel Poulsen sig ind i en vældig sten for at rejse et værdigt minde over bondehærens nederlag til Christoffer af Bayerns adelshær i 1441, ved Skive udførte Anker Hofmann et granitmonument til minde om Jeppe Aakjær, og som en af Fondets mest storslåede udsmykninger overhovedet fandt man i Hjørring på centralbiblioteket Niels Larsen Stevns store freskoer med motiver fra Vendsyssels historie. Senere udsmykkede Jens Søndergaard biblioteket i Thisted, medens Niels Bjerre tog sig af det i Lemvig.

Mange af kunstværkerne lader sig stadig se på de aftalte betingelser, men i Hjørring er det nu tidligere centralbibliotek med Larsen Stevns freskoer på lumpen vis blevet afhændet til privat side, og i Herning er den storladne udsmykning, som Jørgen Gudmundsen-Holmgreen udførte til Herning Gymnasium nu blevet solgt sammen med bygningen. Hvad ellers, ingen kunne forudse den udvikling, vi nu er midt i, men man må ofte græmme sig over det urene trav, der præger nogle af forløbene. Eksemplerne er talrige, og de viser hvordan sten efter sten for længst er blevet revet med af strømmen.

Der kunne nævnes mange andre eksempler fra hele landet, og de afspejler i etisk forstand den forskrækkende mangel på anstændighed, der prægede borgmestervalgene efter det nys overståede kommunalvalg. Det er noget enhver kan se, men da skaden er kollektiv, bør den som så meget anden løstagtighed ikke nævnes. Alting viser, at Ny Carlsbergfondet er en dybest set ligeGYldig aktør i den sammenhæng, men jeg er som betroet mand sat til sammen med to kollegaer at passe Carl Jacobsens hus efter nogle skriftlige instrukser. Vi kan med tre par øjne til rådighed prøve at bruge vores mandat til handlinger i overensstemmelse med tiden, men vi kan ikke optræde for alvor, hvis vores medspillere betragter værkerne som en del af den fremherskende underholdning, der skal vare fra i dag og til i morgen.

Lad det således være anført, at Fondet i de sidste år har taget initiativet til en lang række udsmykninger, der ned langs Vestkysten og med nedslag i Thyborøn, Lemvig, Bovbjerg, Vemb, Husby, Ringkøbing, Hvide Sande, Skjern, Esbjerg, Ribe, Løgumkloster og Tønder bl.a. har inddraget så forskellige kunstnere som Erik Heide, Carl-Henning Pedersen, Kirsten Klein, Sigrid Lütken, Ole Christensen, Tróndur Patursson, Puk Lippmann, Ejgil Westergaard, Ane Henriksen, Per Kirkeby, Bjørn Nørgaard, John Olsen, Inge Lise Westman, Sonia Brandes, Lisbeth Nielsen, Kehnet Nielsen, Svend Wiig Hansen, Sys Hindsbo, Erik

A. Frandsen, Morten Løbner Espersen og Erland Knudssøn Madsen. Heri er ikke medregnet de store museumsdonationer, der i f.eks. Tønder har indbefattet værker af Georg Baselitz, Asger Jorn, Egill Jacobsen og Per Kirkeby.

Det er bare et nedslag, der inden for de sidste år er blevet suppleret med større og mere omfattende projekter i f.eks. Ollerup, Århus og på flere af landets hospicer, ligesom en lang række af museernes nyrehvervelser er blevet helt eller delvis finansieret af Fondet. Jeg ikke bare tror, men oplever jævnligt ansøgere, som gerne så pengene brugt på alternativ vis, selv om der ikke er nogen tvivl om den opgave, Ny Carlsbergfondets direktion har påtaget sig. Carl Jacobsen troede på kunstens betydning i vores daglige omgivelser, og han udtrykte det i forbindelse med indvielsen af legatet "Albertina". "Lad kunsten adle vor by og den vil adle os". Man kan gøre sig munter over den forældede udformning, men meningen bagved er god nok og ikke til at tage fejl af. Kunsten er både en udfordring og en rekreation, der har eksisteret her i landet, siden de første mennesker under de besværligste forhold tog den til sig som noget, der var livet om at gøre.

Hverken mere eller mindre!

Axel Poulsen:
Mindesten for Bondehærens
nederlag på Sct. Jørgensbjerg 1441,
1943.
Fjerritslev.